



# Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 11. kozoperska 1848.

List 41.

## Naprej, slavenski Jug!

**N**aprej, naprej, žareči meč osvete,  
Slavenski Jug, junaška kri!  
Naprej, naprej, postojne serda vnete,  
V osereče zmot, čez reke tri!  
Čez reke tri v ostudni stan drakona  
Ukaže vam očestva glas,  
Zastavljena je tam slavenska krona,  
Rešite jo, je zadni čas!

Sej tujih mej preplavale ne boste,  
Slavenska je ta zemlja vsa,  
Sirov Madjar o blodnji tmine goste  
Preklal jo je v razcepa dva.  
In *Madjarsag* \*) je sercu svete Slave  
Ze tisuč let strupeni zob,  
Izbite ga — in veličanske glave  
Pognal bo v zrak slavenski dob.

Ne zabite nesramniga psovanja,  
»Nem ember tot« \*\*) Madjar veli;  
Ne zabite na serbski zemlji klanja  
Kovarskiga poslednih dni.  
Pobiti so sinovi majke sive,  
Zasramovan je svet oltar,  
Oskrunjene so vaše čiste dive,  
Banata cvet — kervav požar!

Ne zabite tatranskih bratov slavnih,  
Ki rešnika zdihujejo:  
Ne zabite krivic viharjev davnih,  
Sedajnosti pričina so.  
Izročite tlačivniku plačilo,  
Kervavi plod nebrojnih muk,  
Recite mu, če kaj od več bi bilo:  
Dolžan ostal je Svatopluk!

Osveta scer je Božja, pismo sodi,  
In sodi prav, ni drombe več;  
Na vekomaj osveta Božja bodi,  
Slavenski Jug je Božji meč —  
Groziven meč obnašanju barbarskim,  
Oskrunjenju slavenskih vad,  
Trepet in strah zatiranju madjarskim,  
Slobodi pak nevzukan grad.

Naprej tedaj, žareči meč osvete,  
Slavenski Jug, junaška kri!  
Naprej, naprej, postojne serda vnete,  
V osereče zmot, čez reke tri!  
Evropa nej razumiti se vadi  
Slavenskiga junaštva glas,  
Kér, prej ko se železa ost ohladi,  
Bo dela več za nas in vas.

J. Koseski.

## Drugo razjasnjenje zastran kmetijskih reči.

V sklepu deržavniga zбора od kmetijskih reči je na dalje v 7. razdelku izgovorjeno, de nehajo pravice v gozjdih in na pašah kakor sužne pravice med gosposkami in med njih dozdanjimi podložnimi s primernim odkupilam.

Veliko podložnikov je bilo, kteri so imeli pravico do lesa v grajšinskih gozjdih za svoje cimpre pri hišah in poslopljih in za kurjavo. Grajšaki so jim ob navadnim času v gozjdih drevesa odkazati dali, ktere so podložniki posekovali in v svoje potrebe obračali. Koliko zoperenost so kmetje in grajšine pri ti ravnavi imeli, vsak dobro vé iz svoje skušnje, če je imel kaj opraviti v ti reči. Kmet se je oglasil pri borštnarji za odkazovanje lesa — zdaj je bil kmet v borštnarjevih pestéh. Ako ni bil ž njim dober, ali če mu ni kaj v roke stisnil, mu je slabe debla odkazal ali pa v takim gerdim kraji, de jih je komej vùn spravil. Taka se je večkrat godila — tode goljufija ali krivica, oboje je napčno.

Kmet, kér je bil zatert, si je sam pomagal, je na skrivnim kaj več posekal, ali pa na drugim kraji, kakor mu je bilo odkazano. Borštnarji so ga zalezli, so ga zatožili ali rubili; po tem se je pa pričela druga kondercija. Kmet je bil v kancelijo klican, kakor hudodelnik izpraševan, tudi dostikrat v kazim ali štrafingo obsojen. On je zoper obsoje pritožbe delal, dohtarje ali pa kake zakotne pisarje plačeval in tako je zavoljo zgube časa in denarnih potroškov več imel škode, kakor če bi bil derva na vago kupil. Zraven tega se je pa še grajšinskemu oskerbniku zameril, in to je bilo dostikrat še hujsi, kakor vse drugo.

Ravno tako so tudi grajšine imele velike sitnosti. Pervič so od gojzdov cesarske davke plačevale; redile in plačevale so tudi celo tropo borštnarjev, kteri so dostikrat na dva kraja služili, tako de je bila graj-

\*) Madjarska beseda »*Madjarsag*« pomeni »Madjarska dežela, Ungarland.«

\*\*) Madjarski izrek »*Nem ember tot*«, se glasi po slovensko:  
»Slován ni človek, der Slave ist kein Mensch.«

Vredništvo.

šina osleparjena, boršt pa pokvarjen. Ti gojzdni varhi so na drugi plati oestro pazili, kakó bi bili kteriga zalezli, de bi bili svoje pregrehe s ptujimi slabostmi zakrili. Delali so na grajšinsko oskerbništvo zatožbe, včasih pravične, včasih pa tudi krivične; oskerbništvo je cele litanije do kantonskih gospok dajalo, je moglo boršt-narje k spraševanju pošiljati, pritožbe do vikših gospok vkladati, in vender se jim je pri vsim tem po skrivni sili dostikrat velika škoda zgodila. Zraven tega so bili pa vender v vednim prepiru in sovražtvu s kmetam.

Vse to so zoperne reči, in treba je, de se tudi ta napčnost poravná, kér je zdaj tisti čas prišel, de bi se vsi hribi ponižali in vse doline zasule.

Ta zaveza bo tedaj nehala z odškodovanjem, to je, z odkupilam. To de ni treba misliti, de bi mogel kmet za te pravice denarjev jemati. To bi ne bil dober svet, — zakaj denarje bi zapravil, kmetištvo bi pa ne cempera gojzda ne imelo in nasledniki bi mogli za drage denarje od grajšakov derva kupovati. Nar bolj važno bo namreč, de se bojo gojzdi po primeri razdelili. Čez vse to bo odbor tukaj razločbo naredil, kakor bo po različnosti deželá in po dozdanji zavezi med grajšinami in kmetovavci nar bolj práv.

Do tistihmal pa, dokler se imenovana razločba ne storí, mora še dozdanje ravnanje veljati, zakaj, ako se to ne storí, bi kmetje tako dolgo brez vse lesnine mogli omagati; tudi bi se znala kaka sila zgoditi.

Rekel bo pa mende kdo: „kmet od tehmal grajšinam nič ne odrajuje, zakaj bi pa zastoj les in derva dobival?“ Ta misel je napčna. Nekteri kmetovavci imajo v tacih zavezah pravico do lesa, kolikor ga potrebujejo, in ta pravica se jim bo mogla odškodovati. Dokler odškodovanje ne bo vgotovljeno, tako dolgo jim gré les in se jim mora odkazovati. — De grajšine od kmetov več davkov in žitnice in drugih reči ne dobivajo, jim njih pravic ne overže; zakaj za nektere teh davkov se bo odškodovanje dalo. To odškodovanje pa bo tako delječ nazaj seglo, od kodar so nehale odrajtvila kmetov; tedej se grajšinam druga škoda ne godí, kakor de bojo mogle enmalo počakati. Grajšine pa ložej čakajo odškodovanja, kakor pa ko bi ubogi kmet od tehmal več lesa ne dobival.

Nobeden pa vender ne more misliti, de bi grajšinam tudi za odneho kmetijskih odrajtvil že zdej ne bilo nekoliko polajšano. Grajšinske gospoke nimajo za sodniško in politiško vladbo več potroškov; tudi za šole, cerkve jim ne bo treba več toliko prikladati, kakor do zdaj; za bolnike v bolnišnice ali pri kužnih boleznih ne bo treba več plačevati, oskerbnikov in družih kancelirjev ne bo treba imeti i. t. d. Zatorej ne more nobedin govoriti, de bi grajšine že od tehmal za zgubo kmetijskih odrajtvil clo nič ne bile pridobile.

Če pa ravno enmalo počakujejo plačila, naj pomislijo, kakó dolgo je mogel pa ubogi kmet čakati, de mu je zarja odrešenja zasvetila! Ambrož.

### Kurent je oživel.

Stari Slovenci so Kurenta imeli očeta šale mnogoverstne, in so od njega mnogo smešnic basnali. Nar imenitniši basen od Kurenta je, de je moglo vse plesati, kader je na svoje čudne gosle zagodel, in de takrat človek nobeniga družiga glasú ni slišal, kakor samo Kurentovo vižo, in je mogel po nji se takó dolgo vertiti in gnati, dokler je Kurent godel. — Ako govorjenje in zaderžanje mnogih ljudi v sedanjim času, posebno mnogih kmetiškiga stanú, prevdarimo, se ne moremo misel zabraniti, de Kurenta gosti slišijo; zakaj za vso drugo so gluhi, in samo le po Kurentovi viži govorijo „vse je doli, vse je proč!“ — Že od zdavnaj je gospóda sploh kmetam zoperna bila, z enim oče-

sam je gledal gospóda, in ga tihama čertil, morde maršikteriga po pravici, mnogiga pa po nedolžnjim, kakor se sploh na svetu rado godí, de mora pogosto pravični s krivičnim terpeti.

Dolgo dolgo je kmetu gaden serd do gospoda v sercu vrel; rad bi bil že zdavnej skipel, ali krov močnih postáv in resnih ukazov je strupne pene še zadušil. — De na dolgo časa ni bilo več moč strašen oginj krotiti, ki je tihama v persihtam pa tam res po sužnjim obtežavnih podložnih gorel, je lahko bilo previditi, in vsak ljudoljuben in pravičen človek je mogel želéti, de bi se težki jarm zaterl, ki je kmetu naložen bil, in pod katerim je milo zdihoval.

Ustava je bila od prijatlov prostiga ljudstva serčno poželjena, kot juterno sonce, ki ponočne oblake razkadí, in beli dan rodí. — Ustava je bila poželjena kot dobra mati, ki slabimu detcu povesod pomaga, de srečno in čversto rase. Prišla je že zdavnaj goreče poželjena ustava po milosti našiga presvitliga cara Ferdinanda, dana od miliga in dobrotniga vladarja našiga, de naj bi osrečila seljake in ude avstrijskih deržáv. — Ali žalibože! do zdaj je ljubeznjiva ustava še malo dobriga donesla. Kakor de bi sreče preveč na enkrat bilo, je omamila in začarala ljudi, de se gonobno puntajo, in na vražje vse prekucniti hočejo, namesti v miru perčakovati novih postáv. Marsikod se hude in v nebo vpíjoče krivice godijo, puntarji niso dovoljni s pametno pravično svobodnostjo, ampak svobodni mislijo biti, kot divja zver v afrikanskih pušavah — brez gosposke — brez davkov.

Resnično, resnično Kurent jim gode. Uradnike nižiga reda so kmetje nekđaj nar hujši sovražili, in zaničljivo jih škricarje imenovali; zdaj pa ravno tiste, ki so kmete nar več in nar bolj pogostim vkanili — tiste, ki brez poštene službe se po sveti klatijo — tiste ki nimajo kaj več upati pa tudi nič zgubiti, tiste kmetje zdaj radi poslušajo, in jim na besedo vse verjamejo, kér jim zapeljivci nič družiga ne pripovedujejo, razun tega, kar vedó, de kmetje nar raji čutijo, če ravno je očitna laž, ako le po Kurentu oglušene ušesa še nekoliko šegeta.

Grajšakov se kmetje sploh ogibljejo, kakor de bi se bal, grajšak bi utegníl jim še kaj vzeti. Tudi duhovšini le malo kmetje upajo, kér nekteri clo mislijo, de mašniki so od grajšakov podkupljeni, in kmetam nočejo resnice povedati. Naj še tako očitno in dobro reč naročajo duhovniki, in naj vpričo duhovniga pastirja kmet od besede do besede vse razume in poterdi, de je resnična, v družbi družih kmetov začne dvomiti in se bati, de bi vender le utegnilo kaj zvijačniga biti, kar je od mašnika slišal. — Tako so pred kratkim duhovniki Lavantiške škofije po naročbi svojiga ljubljeniga škofa kmete nagovarjali, de naj prošnjo pred visoki deržavni zbor na Dunaj pošljejo, in naj se podpišejo v prošnjo, de bi se šole od cerkev ne ločile — de bi se duhovski redi ne preganjali — de bi se duhovsko ali cerkveno premoženje ne prodajalo — pa vse to, akoravno le kmetu k dobroimu, so si takó narobe izkladali in razlagali, de že ni mogoče hujši; rekli so clo, de jih mašniki hočejo na drugo véro pregovoriti, in de silijo, naj se kmetje antekristu podpišejo. — Eno samo, in zmiram eno naprej ženó, namreč: vse je doli, pa je vùn! — Ali jim ne gode Kurent?

Na nekim kraji so se kmetje clo posvetovali, ali bi se ne spodobilo terjati, de naj jim grajšak in Cesar še na ene léta nazaj plačujeta, takó de na več lét ne bo le samo treba nobenih davkov plačevati, ampak de bi še vsako léto tudi kaj na roke dobil. Ali jim ne gode Kurent? — J. Hašnik.